

Biblioteca Județeană: Personalitatea săptămânii – Cu pensula spre adevăr, universul plastic al lui Iser

26 aprilie 2025

Iosif Iser, una dintre cele mai distincte și remarcabile personalități ale artei românești moderne, a traversat cu o forță expresivă deosebită marile transformări ale secolului XX, lăsând în urmă o operă de o rară coerență stilistică și profunzime umană. Mai mult decât un simplu artist, Iser a fost o voce care a exprimat prin culoare, desen și ironie esența lumii în care a trăit – o lume pe care a înțeles-o, a criticat-o și a iubit-o în egală măsură.

Prin temperamentul său puternic și gândirea pătrunzătoare, a conturat un stil amplu, energic, ce a contribuit timp de peste o jumătate de secol la îmbogățirea patrimoniului artistic românesc. Contribuția sa la dezvoltarea graficii naționale este notabilă: desenele sale, marcate de o viziune satirică incisivă, se remarcă prin contururi puternice și forme simplificate, conferind personajelor o expresivitate de neuitat. Atât portretele, cât și scenele cu un pronunțat caracter militant, realizate înainte de Primul Război Mondial, îl consacră drept unul dintre cei mai virulenți și originali graficieni ai epocii.

În pictură, ca și în grafică, a urmărit cu tenacitate desăvârșirea, elaborând un stil profund personal, fidel realității, în armonie cu propria fire și sensibilitate. Lucrările sale – viguroase și

impunătoare, marcate de un lirism discret și un umor autentic – oglindesc cu sinceritate structura interioară și conștiința unui spirit artistic de excepție.

Încă de la primele apariții în peisajul artistic, Iser s-a impus printr-o prezență inconfundabilă, calitate ce i-a marcat întreaga carieră. Fie că este vorba despre pictură sau grafică, lucrările sale impresionează nu doar prin număr și diversitate tematică, ci mai ales prin unitatea stilistică ce le conferă coerență și forță expresivă. Ele reflectă viziunea originală a unui temperament vulcanic, o prezență singulară în arta românească modernă.

Iosif Iser și-a început parcursul artistic în domeniul graficii, publicând în paginile presei desene cu un puternic mesaj politic și militant, apreciate pentru expresivitatea lor incisivă. Ulterior, și-a extins aria de creație în pictură, unde, animat de o voință remarcabilă și o viziune diferită de cea a predecesorilor săi, a reușit să depășească propriile limite, obținând o autentică afirmare artistică. Iser a demonstrat că arta nu înseamnă doar o redare fidelă și neutră a realității, ci mai ales o interpretare profund subiectivă a complexității acesteia.

Născut la 21 mai 1881, la București, Iosif Iser și-a petrecut primii ani ai copilăriei la țară, în satul Boteni, județul Argeș, unde tatăl său lucra ca administrator de moară. Urmează clasele primare la Pitești, avându-l coleg pe viitorul poet Ion Minulescu, iar mai târziu studiază la Liceul „Petru și Pavel” din Ploiești, purtat de un puternic impuls lăuntric spre artă.

Încă din copilărie, desenul îi trezește o pasiune profundă și constantă. Desena cu fervoare, mărturisind mai târziu că „în desen poate fi cuprins infinitul lumii”. În 1898, la absolvirea liceului, participă la o expoziție școlară, remarcându-se prin studiile sale după natură și prin portretele unor profesori, realizate alături de colegi.

Conștient de importanța unei formări temeinice, înțelege că trebuie să studieze într-un centru cultural european. Familia se opune cu vehemență ideii ca fiul lor să urmeze o carieră artistică, considerată nesigură. În cele din urmă, obține permisiunea de a pleca la München, însă pentru a studia arhitectura – o profesie considerată mai respectabilă și tradițională.

Ajuns în capitala Bavariei, renunță rapid la cursurile de arhitectură, simțind că această direcție nu i se potrivește, și se înscrie la Academia de Arte. Totuși, atmosfera rigidă și conservatoare a școlii din München îl dezamăgește profund. Cu toate acestea, profită din plin de timpul petrecut acolo vizitând muzee și participând la concerte, ceea ce îi permite să-și formeze o cultură vizuală și artistică solidă.

După cinci ani petrecuți în străinătate, revine în țară fără să-și fi încheiat oficial studiile, fiind constrâns de dificultățile financiare ale familiei, tatăl său având de întreținut opt copii.

În 1905 se stabilește la București, unde devine desenator la ziarul Adevărul, colaborând și cu alte publicații. În același an organizează o expoziție în Pasajul Societății „Cooperativa” din Ploiești, unde expune desene, studii, peisaje și copii după lucrări clasice realizate în perioada studiilor de la München.

Curând, desenele sale satirice, marcate de o observație socială pătrunzătoare, îl aduc în atenția publicului. Comentează vizual, cu ironie tăioasă și spirit critic, fiecare eveniment important al vremii, adoptând o poziție fermă împotriva corupției, demagogiei și a teatrului absurd al vieții parlamentare. Spirit independent, sincer până la naivitate și animat de un profund simț al dreptății, Iser refuză orice compromis și nu menajează pe nimeni, indiferent de statutul social.

În perioada petrecută la München fusese profund influențat de arta modernă a pictorilor francezi, de expresivitatea și prospețimea viziunii lor. Astfel, dorința de a ajunge la Paris devine o ambiție clară, pe care o împlinește în 1908, când se înscrie la Academia Liberă Ranson. Aici își continuă activitatea grafică începută în România și colaborează cu publicații prestigioase precum *Le Témoign* și *Le Rire*, consolidându-și stilul și reputația într-un mediu artistic efervescent.

Revenit în țară după o absență de aproape trei ani, Iosif Iser își reia activitatea de desenator în presa românească, colaborând inițial cu revista *Facla*, apoi și cu alte publicații importante. Lucrările din această perioadă îl impun definitiv ca unul dintre maeștrii graficii satirice. Caricaturile sale, concise și pline de forță expresivă, redau cu acuratețe realitățile sociale și politice ale vremii. Stilul său devine inconfundabil prin simplitatea liniei, claritatea compoziției și profunzimea mesajului transmis.

Adesea, desenele se concentrează pe un singur personaj, dar încărcat de simbolism și semnificații multiple. Grafica lui se remarcă prin economia mijloacelor și un laconism sugestiv, capabil să transmită esența unei situații într-o manieră directă și tulburătoare. Iser nu se mulțumește să observe pasiv lumea din jur, ci se implică activ, reflectând în lucrările sale tumultul vremii și adesea amărăciunea realității cotidiene.

În 1913 este mobilizat și trimis ca soldat într-un regiment de infanterie din Ploiești, staționat în Dobrogea. Experiența acestui loc, cu un peisaj aparte și cu chipuri de o expresivitate inedită, îl marchează profund. Dobrogea va deveni o temă recurentă în creația sa, inspirând numeroase lucrări și contribuind la definirea unei noi etape în evoluția sa artistică.

După război, în 1919, călătorește pentru câteva luni la Constantinopol, atras de promisiunea unui Orient vibrant, plin de culoare și mister. Această experiență are un efect revitalizant asupra paletelor sale cromatice: lumina începe să inunde compozițiile, iar atmosfera caldă, senzuală, specifică sudului, devine o marcă distinctivă a picturii sale din anii următori.

Fructul acestor călătorii de studiu se materializează în expoziția deschisă la începutul anului 1920, în sala Mozart, sub un titlu cu rezonanțe turistice: Constantinopol – Curtea de Argeș. Evenimentul s-a bucurat de un succes remarcabil. În cele peste o sută de lucrări – uleiuri și acuarele – Iser se prezintă publicului într-o ipostază artistică nouă, dar perfect coerentă cu evoluția sa de până atunci. Expoziția reunește atât peisaje și figuri orientale, cât și țărani din Argeș, ilustrând cu aceeași sensibilitate cunoscută scene de bălci și grupuri animate, pline de viață și dinamism.

De la o expoziție la alta, creația sa cunoaște o diversificare constantă, într-un proces de reinventare continuă, fără a-și pierde însă coerența stilistică sau autenticitatea expresiei. În primii ani, Iser se conturează ca un spirit revoltat, un nonconformist care refuză compromisurile dictate de gustul facil, de idilism sau de pitorescul superficial. „Adevărul e mai frumos decât toate minciunile lingușelii,” spunea el, rezumând astfel crezul său artistic.

În 1920, Iser pleacă din nou la Paris, de această dată pentru o ședere mai îndelungată, hotărât să se impună pe scena artistică internațională. Un an mai târziu, este acceptat la prestigiosul Salon d'Automne cu ampla compoziție *Familie de tătari*, marcând un moment de cotitură în cariera sa – o veritabilă consacrare într-unul dintre cele mai importante spații expoziționale ale Franței.

În atmosfera efervescentă a Parisului interbelic, unde curente artistice și școlile de gândire se înfruntau cu pasiune, Iosif Iser rămâne receptiv la influențe, dar fidel înclinațiilor sale profunde. Reușește să-și păstreze autenticitatea și să-și contureze tot mai clar identitatea artistică. Se integrează treptat în cercurile societății artistice franceze, legând prietenii cu figuri marcante ale epocii, precum André Derain și Constantin Brâncuși, și frecventează cercul de la Bateau-Lavoir, animat de personalitatea lui Picasso.

Contactul direct cu operele marilor maeștri ai artei universale îi lărgeste orizontul estetic și îi rafinează tehnica. În lucrările sale se pot întui ecouri din stilurile unor artiști precum Paul Cézanne, André Derain, Théodore Rousseau sau Othon Friesz, fără ca aceste influențe să estompeze nota profund personală a creației sale.

Prezent în cadrul unor expoziții colective de prestigiu, precum Salon des Tuileries și Salon d'Automne, Iser devine o prezență activă și respectată pe scena artistică pariziană. În 1925 își organizează prima expoziție personală în Franța, la renumita Galerie Devambez, unde prezintă publicului francez peisajele luminoase și pline de culoare ale Dobrogei.

Întâlnirea cu universul dobrogean se dovedește a fi o experiență formativă esențială în evoluția sa artistică. Fascinat de farmecul oriental și atras de exotismul acestor locuri, Iser revine constant în zone precum Constanța, Mangalia, Turtucaia, Balcic sau pe malurile Bosforului. Se dedică cu pasiune studiului obiceiurilor și tradițiilor minorității turce de la Marea Neagră. Din această fascinație se naște ulterior celebra serie a odaliscelor – o sinteză între realismul robust și rafinamentul oriental – care îl va consacra drept cel mai important reprezentant al tematicii orientale în arta românească.

Perioada de maturitate artistică a lui Iosif Iser începe odată cu întoarcerea sa definitivă în România, în anii '30, când viziunea sa plastică atinge o sinteză clară între influențele occidentale și filonul național cu accente orientale. În această etapă, Iser își consolidează stilul propriu, ușor recunoscut prin vigoarea desenului, expresivitatea formelor și o cromatică bogată, saturată, dar armonios echilibrată. Pictura sa capătă un caracter tot mai monumental în construcția compoziției, păstrând însă o lirică profundă, discretă, în tratarea subiectului uman.

Odaliscele, tătarii dobrogeni, peisajele scăldate în lumina sudică și portretele cu o gravitate meditativă formează acum nucleul central al operei sale. Iser nu mai este doar graficianul militant de la începutul secolului, ci un artist deplin matur, care privește omul și universul său cu o înțelepciune plastică profundă. Figura feminină devine tot mai prezentă, tratată cu o expresivitate ce îmbină forța și rafinamentul, monumentalitatea și melancolia.

Critica de artă a vremii a primit cu interes și admirație această evoluție stilistică. George Oprescu, Petru Comarnescu și Ștefan Bănuțescu au subliniat originalitatea demersului său artistic și modul în care a integrat influențele europene fără a-și pierde identitatea românească. Spirit independent, lipsit de veleități academice, Iser și-a urmat un drum propriu, neafiliat strict niciunui curent, dar aflat mereu într-un dialog subtil cu expresionismul, fovismul și post-impresionismul occidental.

Iosif Iser a fost membru corespondent al Academiei Române și a participat activ la viața artistică a țării, implicându-se în expoziții, juri, activitate publicistică și pedagogică. Atelierul său a devenit, în timp, un spațiu al dialogului și schimbului de idei, frecventat atât de colegi de

generație, cât și de tineri artiști aflați la început de drum. În paralel, a continuat să expună și peste hotare, consolidându-și reputația pe scena internațională.

Iser a avut un impact profund asupra evoluției artei moderne românești. A fost unul dintre primii artiști care au introdus în arta autohtonă o tematică balcanic-orientală tratată nu decorativ, ci cu profunzime, într-o cheie existențială. În același timp, a contribuit decisiv la dezvoltarea graficii editoriale și a caricaturii cu valențe social-politice, oferind un model de implicare artistică într-un context istoric marcat de transformări majore.

Pasionat de artă și înzestrat cu o uimitoare putere de muncă, Iser a rămas, până la sfârșitul vieții, unul dintre cei mai activi pictori ai noștri. A încetat din viață la 25 aprilie 1958, la vârsta de 77 de ani.

Opera sa rămâne o veritabilă punte între tradiție și modernitate, între identitatea profundă a României și orizontul cultural al Europei. Prin întreaga sa creație – de la caricatură la portret, de la peisaj la compoziții monumentale – Iosif Iser s-a impus nu doar ca un pictor remarcabil, ci ca o conștiință artistică a epocii sale, un spirit liber, profund uman și permanent conectat la realitățile sociale și culturale ale timpului.

Bibliotecar, Luciana Macovei

Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui

Bibliografie: Iosif Iser. Marin Mihalache. București: Meridiane, 1968. Iser Marin Mihalache. București: Meridiane, 1982. Iosif Iser. Petru Comarnescu. București: Meridiane, 1965.